

Boekbesprekingen

Erfgooiers ten eeuwigen dage

Dit boek verscheen ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van het Goois Natuurreservaat. De auteurs Anton Kos en Karin Abrahamse beschrijven helder en chronologisch de geschiedenis van de erfgooiers. Veel Gooiers voelen zich nog steeds erfgooiër, maar alleen de jubilaris past die kwalificatie nu nog.

Het boek begint de geschiedenis in 967 toen er nog geen sprake was van Gooiland, laat staan van erfgooiers. De boeren van het toenmalige Nardinclant hadden in die tijd de gebruiksrechten van de grond van eigenaar Graaf Wichman. Deze edelman leeft nog voort in het Hilversums stratenplan, evenals die van zijn dochter Liutgarde, abdis van het klooster van Elten, dat Nardinclant erfde. Ruim 300 jaar later kwam het gebied onder gezag van de heren van Amstel en niet lang daarna kreeg het de naam Gooiland.

Het eeuwenlange gebruiksrecht werd vervolgens in twijfel getrokken, waarop de boeren zich organiseerden in een marke, die later de Vergadering Stad en Lande ging heten. Hierin werden collectief de afspraken vastgelegd over de gebruiksrechten op de gemeenschappelijke gronden, de meenten. Dat gebeurde in de zogenoemde schaarbrieven, waarvan de eerste opgesteld werd in 1404. Een schaar geeft het maximale aantal stuks vee dat de boer op het land mocht brengen aan. Natuurlijk was het nodig om de regels te handhaven en daarvoor werden schaarmeesters aangesteld.

De geschiedenis van de erfgooiers blijkt er een te zijn van veel conflicten, niet alleen met de eigenaren van de grond, maar ook tussen de gebruikers onderling. De bevolking groeide immers en er kwam geen grond bij, dus de regels moesten regelmatig bijgesteld en uitgebreid worden. Verder was er nogal eens onenigheid met de burens, zoals het Sticht en Loosdrecht.

Bij de stichting van 's-Graveland lieten de erfgooiers ook van zich horen. Ze hebben jarenlang de ontginning weten te traineren totdat uiteindelijk in een buur-

spraak de vrede getekend werd, maar wel op voorwaarde dat niemand uit 's-Graveland ooit schaarrecht zou krijgen.

Ook kwam er een proces om uit te maken of een buitenstaander schaarrecht kon verkrijgen. De erfgooiers vonden uiteraard van niet. Voor het proces moest een kaart gemaakt worden waarop de gemene gronden duidelijk aangegeven waren en een lijst per dorp van alle erfgooiers. Zij zijn tot de opheffing de basis geweest om te bepalen of iemand erfgooiër was. Deze lijsten uit 1708 zijn als bijlage toegevoegd, zodat de lezer na kan gaan of hij ook afstammeling is van de vermaarde erfgooiers.

Ruim 100 jaar later kwam er een deal tussen de overheid, Domeinen, en de erfgooiers. Grote man achter de schermen was Albertus Perk, die in alle betrokken organisaties een belangrijke functie had. Een deel van de grond werd geveild waardoor de gebruikers eigenaars konden worden. Maar er bleven gemeenschappelijke gronden en dus conflicten.

Over de heide, die ook gemeenschappelijk bezit was maar nauwelijks in gebruik, ontstond geleidelijk het inzicht dat deze bewaard moest blijven. Het gevolg

was de Stichting Goois Natuurreservaat, die in 1933 de grond aankocht.

Alleen de meenten waren toen nog over en die terreinen waren nodig om de groeiende bevolking te kunnen huisvesten. Uiteindelijk werd het land onteigend en volgde in 1979 de opheffing van de vereniging van erfgooiers.

Dit en veel meer valt te lezen in dit jubileumboek van de laatste erfgooiër. De lezer die zich meer wil verdiepen kan via de voetnoten de originele bronnen raadplegen.

Behalve dat het boek bijzonder lezenswaardig is en een helder inzicht verschaft over de eeuwenlange geschiedenis van de erfgooiers is het ook een feest voor het oog door de vele en prachtige illustraties. Naast foto's van het Gooise landschap bevat het veel kaartjes die illustreren hoe het Gooi zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Er zijn veel schilderijen van boerderijen en landschappen opgenomen van bekende Gooiers, zoals Schulman, Van Ravenswaay, Mauve en Hart Nibbrig. Dat zelfs een overbekend schilderij verrassend nieuw over kan komen bewijst het in spiegelbeeld opnemen van de koeienmarkt op de Kerkbrink van de hand van James de Rijk. En uiteraard ontbreken de afbeeldingen van de markante koppen van de erfgooiers niet.

Kortom, dit boek is een aanrader voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van het Gooi.

IdR

Anton Kos en Karin Abrahamse, *Erfgooiers Ten eeuwigendage* (Zwolle 2007) 208 pp., ISBN 978-90-400-84065-5

Professionele brandbestrijding in Hilversum

Ter gelegenheid van het 100 jarig bestaan van de professionele brandweer is een boek uitgegeven. Auteur Fred Eckhardt is bij de samenstelling van het jubileumboek uitgegaan van de brandweerman en -vrouw van nu. Het moest over hen gaan met daarbij een terugblik op het verleden. Hij heeft daartoe een selectie gemaakt van het hem voor handen zijnde historisch materiaal.

Aan de hand van deze door hem gekozen gebeurtenissen wil hij de ontwikkeling van de professionele brandbestrijding in Hilversum beschrijven, soms te-

gen de achtergrond van wat er landelijk speelde. Zo worden enkele tot de verbeelding sprekende branden behandeld, zoals de branden in het verenigingsgebouw St. Joseph (1934), de Grote Kerk (1971), de kledingopslagplaats Confendex (1985), restaurant Boeddha (1988), woningbrand aan de Mossenmeent, maar Eckhardt begint met de brand die de aanleiding was tot de oprichting van de professionele brandweer: de brand in de houten opslagplaats van de kolenhandel Veerman aan de Oude Torenstraat in 1906. De toenmalige brandweer bleek een *ongeorganiseerde bende* en voor burgemeester Gülcher was het aanleiding om een professionele brandweer op te zetten en onder te brengen bij de gemeentereiniging. Dat de oprichting niet zonder slag of stoot ging wordt in het boek beschreven.

In de intro worden nog een paar woorden gewijd aan de brandbestrijding voor 1907. De eerste brand waarbij wordt stilgestaan is uiteraard de brand van 1766. Na de brand van 1725 had het dorpsbestuur een verordening opgesteld en twee brandspuiten aangeschaft. Na de brand van 1766 werden de regels aangescherpt en werden er nog eens vier kleine spuiten aangeschaft. De brand in Hilversumsche Stoomspinnerij en Weverij gelegen aan de Gooische Vaart in 1884 markeerde een nieuwe episode in de brandbestrijding. Deze brand was aanleiding voor een aantal Hilversummers onder leiding van apotheker Van Heemskerck-Ducker om een vrijwillige brandweer op te richten.

De afgelopen 100 jaar hebben zich spectaculaire ontwikkelingen voorgedaan op het gebied van de brandweezorg, de rampenbestrijding en de crisisbeheersing en is er lokaal, regionaal en nationaal veel tot stand gebracht. De brandweer maakt inmiddels onderdeel uit van de Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek.

De auteur is er in geslaagd een leesbaar jubileumboek te schrijven dat niet de pretentie heeft de geschiedenis van de professionele brandweer te zijn. Het geeft een impressie van 100 jaar brandweer. Het boek is fraai geïllustreerd.

WJD

Fred Eckhardt, *100 jaar en nog lang niet uitgeblust. Een eeuw professionele brandbestrijding in Hilversum* (Soest 2007) 95 pp., ISBN 978-90-9022191-5